

281vēst. iezīme
LH

Latvijas PSR Izglītības ministrija

Latvijas PSR Dabas muzejs

Īesturiskā iezīme
LH

1944. - 1990. g.

LATVIJAS PSR IZGLĪTĪBAS MINISTRIJAS
LATVIJAS PSR DABAS MUZEJS

VĒSTURISKĀ IZZIŅA.

Rīgas pilsētas dabas muzeju nodibināja 1890.g. kā dabas vēstures nodaļu Doma muzejā. Muzeju izveidoja uz divu muzeju bāzes - Himzela personīgo muzeju, kurš pastāvējis jau no 1729.g. un "Rīgas dabas pētnieku biedrības", kura darbojas no 1845.g. Šī biedrība sāka vispusīgi pētīt dabu un 1846.g. bija savākusi samērā daudz kolekciju, tāpēc vajadzēja irēt telpas to izvietošanai. 1858.g. Rīgas pilsētas valde nodeva tā vajadzībām telpas Šķūņu ielā 11, bet 1890.g. visus eksponātus pārvietoja uz Doma muzeju un abus muzejus apvienoja.

1936.g. muzeju pārvietoja uz divstāvu koka ēku Viesturdārzā. Telpas bija muzejam nepiemērotas. Muzejam toreiz bija šādas nodaļas - zooloģijas, mineraloģijas, ģeografijas, paleontoloģijas un botānikas.

Muzeja zooloģijas nodaļu varēja sakārtot un atvērt publikas apskatei tikai 1939.g.

1939.g. sakarā ar līgumu par vācu tautības repatriāciju, "Rīgas dabas pētnieku biedrību" likvidēja. Muzeju pārņēma īpaša likvidācijas komisija, ar profesoru Fr. Gulbi priekšgalā. Daļu muzeja materiālu aizbraucēji paņēma līdzī uz Vāciju. Komisijas galvenais uzdevums bija - sastādīt muzeja eksponātu (atlikušo) un materiālu sarakstu. Komisija to paveica 1940.g. un nodeva muzeju Rīgas pilsētas valdei, kas muzeja atbalstīšanai bija izdevusi vairāk par 40.000 latu. Rīgas pilsētas valde muzeja vadīšanu nodeva Rīgas pilsētas mācību līdzekļu centrāles un laboratorijas pārzinim E. Reiziņam, un viņa palīgam - skolotājam L. Dankai.

Ar Padomju varas nodibināšanu Latvijā, muzejs 1941.g. janvārī pāriet valsts īpašumā. Muzejā bija četras nodaļas - mineraloģijas-ģeogrāfijas-paleontoloģijas, botānikas, zooloģijas un entomoloģijas nodaļas. Jauniesākto darbu pārtrauca karš 1941.g. jūnijā. Šajā laikā muzejs vēl nebija atvērts publikas apskatei.

Vācu okupācijas laikā muzejs bija pakļauts Izglītības un kultūras ģenerāldirekcijai un saucās kā iepriekš - "Rīgas pilsētas dabas muzejs". Pēc eksponātu pārkārtošanas muzeju atvēra publikas apskatei 1942.g. februārī.

Ar 1942.g. par muzeja direktoru iecēla docentu K. Princi, bet E. Reiziņu nozīmēja par Zooloģijas nodaļas vadītāju. 1942.g. muzejā bijuši 4860 apmeklētāju.

Pēc Rīgas atbrīvošanas no vācu fašistiskajiem iebrucējiem 1944.g. 13. oktobrī (Rīgas pilsētas) Dabas muzejs turpināja darbu, /muzeja direktora 1944.g. 20. oktobra pavēle Nr.1/ un bija pakļauts Tautas izglītības Komisariātam.

1945.g. septembrī nodibināja TKP Kultūras un Izglītības iestāžu komiteju / LPSR TKP 1945.g. 12. septembra lēmums Nr. 855 "Par TKP Kultūras un izglītības iestāžu komitejas dibināšanu"/.

1945.g. ~~12.~~ decembrī muzeju pārdēvēja par Valsts dabas muzeju.^{x)} 1946.g. martā LPSR TKP reorganizēja par LPSR Ministru Padomi un muzejs bija pakļauts Latvijas PSR Ministru Padomes Kultūras un izglītības iestāžu komitejai. 1951.g. janvārī^{xx)} likvidēja Valsts skolu muzeju. Muzeja eksponātus un inventāru nodeva Valsts dabas muzejam. Līdz ar to Valsts dabas muzejs 1951.g. 8. februārī^{xxx)} mainīja pakļautību un pārgāja LPSR Izglītības ministrijas pārziņā.

1952.g. janvārī muzeju pārdēvēja par "Latv. PSR Valsts dabas muzeju" /muzeja direktora 1952.g. 15. janvāra pavēle Nr.5/.

1964.g. novembrī muzeju vēlreiz pārdēvēja /muzeja direktora 1964.g. 6. novembra pavēle Nr. 88/ par "LPSR Dabas muzeju".

Ar 1966.g. ir centralizētā grāmatvedība. Pēc štatu sarakstiem muzejā nekādu struktūrdaļu nav.

Muzejā ir šādas izstāžu - ekspozīciju nodaļas no 1944.g.-1966.g.

1. Antropoloģijas,
2. Entomoloģijas,
3. Botānikas,
4. Zooloģijas,
5. Ģeoloģijas.

Dabas muzejs ir zinātniski pētnieciska, pedagoģiska un kultūr-izglītojoša iestāde.

Dabas muzeja uzdevums-pareizi parādīt dabas attīstību, balstoties uz Padomju zinātnes sasniegumiem.

Šā uzdevuma veikšanai muzejs -

1. popularizē Padomju zinātnes sasniegumus par dzīvības, zemes un cilvēka izcelšanos;
2. pētī dabu un dabas bagātības;
3. iepazīstina apmeklētājus ar Latvijas un PSRS dabu, dabas bagātībām, kā tās tiek izmantotas tautsaimniecības attīstībā;
4. organizē ekspedīcijas, ekskursijas, lai pētītu dabu, dabas bagātības;
5. organizē īslaicīgas tematiskas izstādes;
6. vāc, glabā, pētī - materiālus, kas raksturo LPSR un PSRS dabu;

x) LPSR TKP priekojums Nr. 1680-2 no 1945.g. 31. dec.

xx) LPSR MP lēmums Nr. 70 no 1951.g. 24. janvāra

xxx) LPSR MP Kultūras un izglītības komitejas pavēle Nr. 24 no 1951.g. 15. febr.

7. organizē pastāvīgas ekspozīcijas, kas padziļina un nostiprina skolēnu zināšanas;
8. sastāda metodiskus norādījumus skolu naturālistu pulciņiem;
9. palīdz republikas skolās organizēt bioloģijas kabinetus, organizē ceļojošās izstādes republikas rajonos par jaunākajiem dabas zinātnes sasniegumiem;
10. sniedz skolotājiem, pionieru un skolas pulciņu vadītājiem konsultācijas klases un ārpusklases darbu jautājumos;
11. organizē konferences, sanāksmes par dabas pētīšanu LPSR;
12. apmainās ar zinātnes materiāliem un ekspozīcijām ar citiem PSRS muzejiem;
13. izdod zinātniskus darbus, ceļvežus, katalogus u.c. materiālus, kas saistīti ar muzeja darbību.

Muzeja fondus papildina, vācot un iepērkot materiālus, vāc kolekcijas no valsts un sabiedriskajām organizācijām, arī privātām personām un apmainās ar citiem muzejiem.

II.

Muzeja dokumentāro materiālu vērtības ekspertīze un pastāvīgi labājamo dokumentāro materiālu zinātniski-tehniskā apdare par 1940.-1941.g., 1944.-1966.g. vaiķta pirmo reizi 1967.-1968.g. Pastāvīgā glabāšanā atstātās 164 glabājamās vienības, par personālo sastāvu 77. Sastādīti divi apraksti.

Apraksts Nr. 1 - pastāvīgi glabājamie dokumentārie materiāli;

Apraksts Nr. 2 - darbinieku personālā sastāva dokumentārie materiāli.

Glabājamās vienības aprakstos inventarizētas pēc nomināli hronoloģiskā principa.

Pastāvīgajā glabāšanā atstātie dokumentārie materiāli: nolikumi par muzeju, muzeja darba plāni, atskaites u.c. kā arī personālā sastāva dokumentārie materiāli - muzeja direktora pavēles, atbrīvoto darbinieku personīgās lietas, personīgo rēķinu grāmatas, algusaraksti u.c. raksturo muzeja darbību.

Arhīvā ir personīgo rēķinu grāmatas arī par vācu okupācijas periodu. Grāmata iesākta 1941.g. un pabeigta 1946.g.

Muzeja arhīvā glabājas likvidētā Valsts skolu muzeja dokumentārie materiāli.

Nav saglabājušies šādi pastāvīgi glabājamie dokumentārie materiāli:

1. Muzeja darba plāns 1944.g., 1947.g.- 1949.g.

2. Atskaites par muzeja darbu 1945.g., 1946., 1948.-1950.g.

1962., 1963.g.

3. Štatu saraksti par 1944., 1952.g.
4. Grāmatvedības atskaite par 1944.g.
5. Personīgo rēķinu grāmata par 1947.-1949.g.
6. Algu saraksti par 1959.g., 1960.g.

Muzeja dokumentāros materiālus izmanto praktiskām izziņas vajadzībām.

LPSR Dabas muzeja direktors:

/ V. Krūmiņš /

1968.g. 23. marts

Noraksts pareizs:

1992.g. 25. maijā

5

LATVIJAS PSR IZGLĪTĪBAS MINISTRIJAS

LATVIJAS PSR DABAS MUZEJA

Vēsturiskās izziņas papildinājums
par 1967. - 1978. gadu

Šajā periodā no muzeja telpām aizgāja Vecāko pionieru vadītāju skola un Literatūras institūts. Muzejs ieguva papildplatību. Izremontētajās telpās iekārtoja fondu materiālu glabātuvās, jaunu entomoloģijas nodaļas ekspozīciju (4 zāles), darba telpas, taksidermijas un fotolaboratoriju.

- Lielākajā daļā telpu, arī kāpnēs veikts kapitālais remonts, pārkārtota apkures sistēma, nomainīta elektroinstalācija
- Izveidotas jaunas ekspozīcijas:
 - "Latvijas PSR selekcionāri" (1968.)
 - Entomoloģijas nod. jauna ekspozīcija (1969.)
 - "Latvijas putni" (1973.)
 - "Pasaules zemju putni" (1975.)
 - "Zemes garozas uzbūve Latvijā" (1977.)
 - "Latvijas zvēri" (1977.)
 - "Dabas aizsardzība" (1977.)

1971. - 1972. gadā muzejs viens no pirmajiem Padomju Savienībā pievēršas mūsdienu dabas aizsardzības problēmām. 1972. gadā Starptautiskās muzeju Savienības (ICOM) PSRS Nacionālās komitejas Dabaszinātnisko muzeju sekcijas dibināšanas sanāksmē muzeja vadība ziņoja par pirmajiem pasākumiem dabas aizsardzības risināšanā muzejā. Minētās sekcijas birojā aktīvi no tās dibināšanas dienas darbojās muzeja direktors. 1978.gadā LPSR Dabas muzejā notika šīs sekcijas plenārsēde, kur tika pieņemts lēmums -noteikt mūsu muzeju par bāzi visiem PSRS Dabaszinātniskajiem muzejiem dabas aizsardzības jomā.

1969.g. muzejam pievienoja bijušā ZA Ģeoloģijas institūta

muzeja materiālus. . 1978.g. decembrī muzejā ir 100.979 fondu vienības.

Izveidotas jaunas struktūrvienības:

Biblioteka (1968.)

Masu sektors (1970.)

Galvenais fondu glabātājs (1971.)

Dabas aizsardzības nodaļa (1977.)

II

Muzeja pastāvīgi glabājamie dokumentārie materiāli par 1944. - 1978. gadu (Apraksts Nr.1) lll (simts vienpadsmit) lietas nodotas Latvijas Valsts arhīvā.

Sastādīts apraksts par periodu 1967. - 1978.g.

V. Krūmiņš

V. Krūmiņš

7

Latvijas PSR Dabas muzejs

Vēsturiskā izziņa
(turpinājums)

I

Periodā no 1979. līdz 1982.gadam muzeja nosaukums, pak-
ļautība, kā arī struktūra un funkcijas nav mainījušās.

II

Muzeja pastāvīgi glabājamās un personālās lietas par
1979.- 1982.g.g. aprakstītas 1988.gadā. Pastāvīgā glabā-
šanā atstātas direktora pavēles par vispārējiem jautājumiem,
muzeja gada darba plāni, atskaites, zinātniskās padomes
sēžu protokoli u.c. dokumenti. Lietas iekļautas Apraksta Nr.1
turpinājumā un sistematizētas pēc nomināli hronologiskā
principa.

Apraksta Nr.2 turpinājumā iekļautas direktora pavēles
par personālsastāvu un atbrīvoto darbinieku personu lietas.
Dokumentu sastāva apraksts pilnīgs.

10.06.97.

Latvijas Dabas muzeja direktora vietn.

M.Eipure

Vēsturiskā izziņa
(turpinājums)

I

Periodā no 1983.g. līdz 1986.gadam muzeja nosaukums, pakļautība, kā arī struktūra un funkcijas nav mainījušās.

II

Pastāvīgā glabāšanā atstātas direktora pavēles vispārīgos jautājumos, muzeja gada darba plāni, gada darba atskaites, Zinātniskās padomes sēžu protokoli, apmeklētāju atsauksmju grāmatas un arodbiedrības atskaites-pārvēlēšanu dokumenti.

Lietas iekļautas Apraksta Nr. 1 turpinājumā un sistematizētas pēc nomināli hronologiskā principa.

Apraksta Nr. 2 turpinājumā iekļauts direktora pavēļu par personālsastāvu un atbrīvoto darbinieku personālo lietu pilnīgs apraksts.

Latvijas Dabas muzeja
direktors

V. Krūmiņš

V. Krūmiņš

LATVIJAS PSR DABAS MUZEJS

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

(turpinājums)

1987.- 1990.

I

Saskaņā ar LPSR MP lēmumu Nr.235 no 22.07.88. ar 1989.g. janvāri Latvijas PSR Dabas muzejs pāriet LPSR Valsts Dabas aizsardzības komitejas sistēmā.

Saskaņā ar LPSR Dabas muzeja pavēli Nr.36 no 27.09.89.- ar 1990.gada janvāri notiek "LPSR Dabas muzeja" nosaukuma maiņa ar jaunu - "Latvijas Dabas muzejs".

Muzeja struktūra un funkcijas nav mainījušās.

II

Pastāvīgā glabāšanā atstātas direktora pavēles vispārīgos jautājumos, muzeja gada darba plāni, gada darba atskaites, Zinātniskās padomes sēžu protokoli, apmeklētāju atsauksmju grāmatas un arodbiedrības atskaites-pārvēlēšanu dokumenti.

Lietas iekļautas Apraksta Nr.1 turpinājumā un sistematizētas pēc nomināli hronoloģiskā principa.

Apraksta Nr.2 turpinājumā iekļauti direktora pavēles par personālsastāvu un atbrīvoto darbinieku personas lietas un apraksts.

Latvijas
Dabas muzeja

direktora v.i.

M. Eipure
M.Eipure /

Šinī lietā 9 (deviņas)

_____ numurētas lapas

1998. g. «17.» novembrī

LVA arhivists Biura